

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

“ญาณ — ปัญญา, ความเข้าใจถูกเห็นถูก”

คำว่า **ญาณ** อ่านแบบภาษาบาลีว่า ยา - นะ แปลว่า ความเข้าใจถูกเห็นถูก หรือ ปัญญา ว่าโดยสภาพธรรมก็คือ เป็นเจตสิก (ธรรมที่เกิดประกอบกับจิต) ฝ่ายดี ประการหนึ่งคือ ปัญญาเจตสิก นั้นเอง แม้ว่าจะมีหลายพยานะที่กล่าวถึงความเป็นจริงของปัญญา ก็เพื่อความเข้าใจถูกเห็นถูกต้องตาม ความเป็นจริงของธรรม ว่าเป็นสภาพธรรมอย่างนี้ ไม่ใช่สภาพธรรมอย่างอื่น, ความเข้าใจถูกเห็นถูก เป็นสภาพธรรมที่สำคัญมาก เป็นเครื่องอุปการะเกื้อกูลที่ดียิ่ง ทำให้กุศลธรรมเจริญยิ่งขึ้น และทำให้อกุศล ธรรม ค่อยๆ ถูกขัดเกลา จนกระทั่งสามารถดับได้จนหมดสิ้น

ข้อความจากสัทธัมมปกาสินี อรรถกถา ขุททกนิกาย ปฏิสัมภิตามรรค แสดงความเป็นจริงของ ญาณ ไว้ว่า

“ชื่อว่า **ญาณ (ปัญญา, ความเข้าใจถูก, ความเห็นถูก)** มีการแทงตลอดสภาวะ (สิ่งที่มีจริง) เป็นลักษณะ หรือมีการแทงตลอดอย่างไม่ผิดพลาด เป็นลักษณะ เหมือนการยิงลูกศรอันนายขมังธนู ผู้ชาญฉลาดยิงไปแล้ว ฉะนั้น มีการส่องซึ่งอารมณ์ เป็นลักษณะ เหมือนดวงประทีปส่องสว่าง ฉะนั้น มีความไม่หลงเป็น**ปัจจุปัญฐาน (อาการปรากฏ)** เหมือนพรานป่าบอกทางแก่คนหลงทาง ฉะนั้น”.

ในสังสารวัฏฏ์ที่ผ่านมา แต่ละคนแต่ละท่านเกิดมาแล้วนับชาติไม่ถ้วน และสะสมสิ่งที่ไม่ดีมา มาก เพราะความเป็นปุถุชนจึงมากไปด้วยอกุศลธรรม ซึ่งได้สะสมมาอย่างเนิ่นนาน แม้ในวันนี้นับเดียว อกุศลธรรมก็เกิดมากมายนับไม่ถ้วน เมื่อมีความเข้าใจว่าอกุศลธรรมมีมาก จึงมีการเห็นโทษของอกุศล ธรรม มีการฟังพระธรรมศึกษาพระธรรม เพื่อที่จะขัดเกลาอกุศลธรรม เพื่อละอกุศลธรรม เมื่อได้ศึกษา พระธรรมแล้ว ก็ค่อยๆ เห็นว่าขณะจิตที่เป็นไปในแต่ละวันนั้น เป็นไปกับอกุศลธรรมมากมาย มีโลภะ ความติดข้องต้องการ โทสะ ความโกรธ ความขุ่นเคืองใจ และ โมหะ ความหลง ความไม่รู้ความจริง เป็นต้น ตลอดเวลาที่จิตไม่ได้เป็นไปในทางให้ทาน ไม่ได้เป็นไปในทางรักษาศีล และไม่ได้เป็นไปในทาง อบรมเจริญปัญญาด้วยการฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม ถ้าจิตไม่ได้แนบไปในสิ่งที่ดีงามเหล่านี้ ก็จะเป็น อกุศลโดยตลอด

เมื่อกล่าวถึงญาณหรือปัญญาแล้ว เป็นสภาพธรรมที่มีจริง เป็นสภาพธรรมที่เข้าใจถูกเห็นถูก เป็น สภาพธรรมที่แตกต่างจากอกุศลธรรมอย่างสิ้นเชิง กิจหน้าที่ของปัญญาซึ่งมีหลายระดับชั้น กล่าวคือ ปัญญาขั้นการฟังพระธรรมเข้าใจ ขณะที่เข้าใจก็เป็นปัญญา เป็นความเข้าใจถูกเห็นถูก ปัญญาที่เข้าใจ ความจริงในกรรมและผลของกรรม ปัญญาระดับสมถภาวนาที่เป็นไปในการอบรมเจริญความสงบของจิต ปัญญาที่เกิดพร้อมสติที่ระลึกถึงลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏในขณะนี้ที่เป็นสติปัญฐาน ก็เป็น ปัญญาเช่นกัน จนกระทั่งถึงปัญญาในระดับที่เป็นโลกุตตระ สามารถดับกิเลสทั้งหลายได้ตามลำดับ ทั้งหมดเป็นเรื่องของปัญญา เป็นธรรมที่มีจริง

การที่ปัญญาจะเจริญขึ้นได้นั้น ต้องอาศัยการอบรมจากการฟัง การศึกษาพระธรรม พิจารณา ไตรตรองในสิ่งที่ได้ยินได้ฟัง ที่สำคัญคือไม่ขาดการฟังพระธรรม ปัญญาจะค่อยๆ เจริญขึ้นตามลำดับ โดยที่ไม่มีใครไปบังคับหรือไปทำอะไรได้ ซึ่งจะต้องเป็นบุคคลที่เคยเห็นประโยชน์ของความเข้าใจพระธรรม สะสมเหตุที่ดีมาแล้วในอดีตจึงได้ฟังได้ศึกษา ได้สะสมปัญญาต่อไป แต่ถ้าเป็นบุคคลผู้ไม่มีศรัทธา ไม่เห็น ประโยชน์ของพระธรรมแล้ว แม้จะมีพระธรรมอยู่ หรือมีผู้ชักชวนให้ฟัง ก็จะไม่ฟัง นี่คือความต่างกันของ การสะสมมาของแต่ละบุคคลอย่างแท้จริง

การฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ทำให้ได้ยินได้ฟังสิ่งที่มีค่าที่สุดในชีวิต ทำให้เริ่มเห็นประโยชน์ของการฟัง และรู้ว่าเหตุที่จะทำให้ปัญญาเกิด ก็คือการฟังพระธรรม ด้วยความตั้งใจ ด้วยความละเอียดรอบคอบ เห็นคุณค่าในแต่ละคำที่เป็นคำจริงซึ่งหาฟังได้ยาก บุคคลผู้ที่เป็นสาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ต้องได้ฟังพระธรรมที่พระองค์ทรงแสดง **คิธรรมาเองไม่ได้ โดยประการทั้งปวง คิธรรมาเองเมื่อไหร่ผิดเมื่อนั้น** และไม่มีตัวตนที่จะไปทำอย่างหนึ่ง อย่างใดที่จะทำให้ปัญญาเกิด แต่ต้องฟังต้องศึกษาเท่านั้น สำหรับผู้ที่ได้ฟังพระธรรม ก็จะได้เห็นว่า ปัญญาจะค่อยๆ เจริญขึ้นไปตามลำดับ เมื่อฟังบ่อยๆ เนื้อๆ ไม่ขาดการฟังพระธรรม ให้ความรู้ความเข้าใจถูก ก็ย่อมจะเพิ่มมากยิ่งขึ้น ทั้งหมดทั้งปวงนั้น ไม่ใช่เพื่ออย่างอื่น แต่เพื่อความเจริญ ขึ้นของปัญญา จนกว่าจะถึงความสมบูรณ์พร้อม สามารถดับกิเลสได้ตามลำดับขั้น เพราะการที่สัตว์โลก จะถึงความเป็นผู้บริสุทธิ์หมดจดจากกิเลสซึ่งเป็นเครื่องเศร้าหมองของจิตได้นั้น ไม่ใช่ด้วยทรัพย์หรือด้วย ชาติกำเนิด แต่ต้องด้วยการอบรมเจริญปัญญาเท่านั้น แล้วปัญญามากจากไหน ถ้าไม่เริ่มที่การฟัง พระธรรม ศึกษาพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงตั้งแต่ในขณะนี้ ปัญญาที่ได้สะสมในขณะนี้ จากการฟัง การศึกษาพระธรรมในแต่ละครั้งไม่สูญหายไปไหน ยังสะสมสืบทอดอยู่ในจิตทุกขณะ และจะมีกำลังเพิ่มมากยิ่งขึ้น ถ้าได้ฟัง ได้ศึกษาพระธรรมต่อไป ซึ่งจะต้องอาศัยกาลเวลาที่ยาวนาน

เพราะฉะนั้นแล้ว จึงเห็นได้ว่า พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ดีแล้วเท่านั้น เป็นสิ่งที่ ประเสริฐ มีค่ายิ่งกว่าสิ่งอื่นใด ที่จะทำให้ผู้ที่ได้ฟังได้ศึกษา มีความเข้าใจถูกเห็นถูก เป็นไปเพื่อการ ขัดเกลากิเลสของตนเอง จนกระทั่งสามารถดับกิเลสได้ตามลำดับขั้น เพราะปัญญาเจริญขึ้นไปตามลำดับ เป็นที่พึงได้ในทุกระดับขั้น จนถึงสูงสุดของกำลังปัญญา ก็สามารถดับกิเลสได้จนหมดสิ้น ซึ่งกว่าจะไปถึง การดับกิเลสได้นั้น ก็จะต้องมีการเริ่มต้น คือฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ไม่ขาดการฟังพระธรรมเป็นปกติในชีวิตประจำวัน ค่อยๆ สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปที่ละเล็กทีละน้อย.

[ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammahomefellowship.com, โทร. ๐๘๕-๖๒๑๗๑๐๖]